

Wilde zwijnen rukken op

Wanneer we de kranten mogen geloven is er in ons land sprake van een wilde zwijnen plaag. In Epe en Ermelo komen de zwijnen tot in de bebouwde kom, wroeten in tuinen en zetten campings op de kop. In Limburg zijn de wilde zwijnen een ware plaag voor de boeren, ook aan de westzijde van de Maas.

Rijksbeleid

De toename van het aantal wilde zwijnen in ons land staat niet op zichzelf. Overal in Midden- en West-Europa is sprake van groei van wilde zwijnen-populaties. Opwarming van het klimaat en toename van mastrijke jaren spelen hierin een rol. Steeds vaker worden in het grensgebied met Duitsland wilde zwijnen gezien. In Nederland worden deze dieren echter alleen getolereerd op de Veluwe en in het Meinweggebied in Limburg. Binnen deze twee ingerasterde leefgebieden wordt een beperkt aantal wilde zwijnen toegestaan. Over het beheer van die wilde zwijnen zijn afspraken gemaakt met betrokken beheerders en vastgelegd in het fauna-beheerplan. Buiten deze twee gebieden geldt een nulstandbeleid. Dit vanwege de mogelijke verspreiding van varkenspest, schade aan de landbouw en verkeersveiligheid.

De Veluwe

Voor de Veluwe is de gewenste voorjaarsstand vastgesteld op 835 stuks. Dit aantal is onder meer gebaseerd op de draagkracht van het leefgebied. Op basis van voorjaarstellingen wordt een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van de verwachte zomerstand. Dit is ook het richtsnoer voor het afschot, om het aantal wilde zwijnen terug te brengen naar de gewenste voorjaarsstand.

Maar die voorjaarsstand wordt al een aantal jaren niet bereikt, waardoor ook de zomerstand geleidelijk is toegenomen. Dat heeft een aantal redenen. Ondanks dat ten behoeve van de voorjaarstelling op een aantal vaste plaatsen lokvoer wordt gestrooid, worden niet alle zwijnen waargenomen. Er is daardoor sprake van een onderschatting. Ook de totale aanwas wordt onderschat

omdat na de voorjaarstelling nog biggen worden geboren. Sommige zeugen krijgen in hetzelfde jaar zelfs twee maal biggen. Door een aantal zeer mastrijke jaren en door het uitblijven van strenge winters is de natuurlijke sterfte laag.

Daarnaast wordt het toegewezen afschot in de regel niet helemaal gerealiseerd. Dat heeft ook te maken met de beperkte middelen die jagers mogen gebruiken om het afschot te realiseren. Alleen de aanzitmethode in combinatie met lokvoer is toegestaan. Vooral in jaren met veel mast is deze methode na begin september, wanneer de eikels en beukenootjes beginnen te vallen, niet zo effectief meer. Er is dan overal volop voedsel, waardoor de wilde zwijnen nauwelijks meer op het lokvoer afkomen.

Dit alles heeft ertoe geleid dat er veel meer wilde zwijnen op de Veluwe aanwezig zijn dan gewenst. De voorjaarsstand bedraagt nu wellicht 2000 stuks, terwijl het aantal in de zomer aanwezige wilde zwijnen wordt geschat op 6000 stuks.

Om de gewenste voorjaarsstand wel te bereiken zou het gebruik van kunstlicht en een restlichtversterkende richtkijker op de buks, waarmee ook in het donker de wilde zwijnen nog goed zijn te onderscheiden, kunnen worden toegestaan. Tevens zou in mastrijke jaren in een aantal terreinen ervaring moeten worden opgedaan met de drukjacht (niet te verwarren met drijfjacht) als aanvullend middel op de aanzitjacht. De ervaringen in Duitsland wijzen uit dat deze, mits op de juiste wijze uitgevoerd, uiterst effectief kan zijn.

Limburg

In Limburg ligt het probleem vooral buiten het Meinweggebied waar het nulstandbeleid geldt. Maar het aantal wilde zwijnen neemt daar juist exponentieel toe. Deze varkens komen vanuit Duitsland en er is sprake van een autonome groei in grote delen van vooral midden Limburg. Inmiddels komen ze ook voor ten westen van de Maas. Hoeveel het er precies zijn is niet bekend. Maar uit het afschot is af te lezen dat er na de eeuwwisseling een vertienvoudiging van de aantallen heeft plaatsgevonden.

Deze groei heeft verschillende oorzaken. De wilde zwijnen vinden goede dekking in de maïs, waar ze moeilijk te schieten zijn. De zogenaamde één op één drukjachtmethode die wel is toege-

staan, wordt nauwelijks toegepast omdat het op die manier niet doenlijk is de varkens uit de maïs te drijven. Bovendien is in Limburg aan de toepassing van de drukjacht een veiligheidsprotocol gekoppeld, die de nodige belemmeringen oplevert.

Maar er speelt meer. Voerplaatsen voor de aanzitjacht wordt soms door actievoerders verstoord. In weer andere gevallen is de recreatiedruk onbedoeld een storende factor om het afschot te realiseren. Ook werken SBB en Natuurmonumenten niet altijd mee en tolereren de wilde zwijnen in de door hen beheerde natuurgebieden. Jagers in aanpalende gebieden raken daardoor ook gedemotiveerd om heel veel tijd en energie te steken in het realiseren van een nulstand.

Overheid vat boter op zijn hoofd

Zo heeft een ieder wel een beetje boter op zijn hoofd. Maar de rijksoverheid heeft wel een heel vat boter op zijn hoofd. Ze hanteert een nulstandbeleid voor grote delen van Nederland, maar zorgt er niet voor dat jagers daarvoor ook het nodige 'gereedschap' kunnen gebruiken. En de provincies laten na om te laten ingrijpen in natuurgebieden waar de beheerder willens en wetens afstand neemt van het nulstandbeleid.

Hoe nu verder?

Wilde zwijnen vervullen een rol in het bosecosysteem. Vanuit dat oogpunt is uitbreiding van leefgebieden van wilde zwijnen logisch en wenselijk. Maar zolang varkenspest, schade aan de landbouw en verkeersveiligheid door het rijk knelpunt worden gezien, is het nodig het huidige nulstandbeleid te handhaven. Dat betekent dat dan alle mogelijke middelen moeten kunnen worden ingezet om die nulstand ook te bereiken. Een ruimere invulling van de één op één drukjacht, het toestaan van het gebruik van een restlichtversterkende richtkijker bij de aanzitjacht en het gebruik van kunstlicht komen dan in beeld. En een planmatige aanpak, waarbij ook de terreinbeherende organisaties meewerken aan het bereiken van die nulstand, is een voorwaarde voor succes.

*Drs. S. Siebenga
beleidsmedewerker*

Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging

Wilde zwijnen rukken op 2

Er zijn momenteel veel wilde zwijnen op de Veluwe. Het natuurgebied Veluwe is een karige omgeving voor de zwijnen. De provincie heeft de faunabeheereenheid opdracht gegeven om duizenden zwijnen af te schieten. De faunabeheereenheid zegt dat het afschot onvoldoende lukt met de gebruikelijke jachtmethoden: aanzitjacht en sluipjacht.

De provincie Gelderland heeft de faunabeheereenheid Veluwe dit najaar ontheffing gegeven voor het afschieten van wilde zwijnen door middel van een-op-een drukjacht. Dat houdt in het samenwerken van één drijver en één schutter op tenminste 40 ha. De drijver probeert de wilde zwijnen zo rustig mogelijk uit de dekking te krijgen, voor de loop van de schutter.

Populatiebeheer door afschot

Het onderzoeksinstituut Alterra heeft enkele jaren geleden op verzoek van Dierenbescherming gekeken naar ethische en andere aspecten bij het beheer van wilde zwijnen. De conclusie was dat aanzitjacht en sluipjacht het beste zijn.

Sluipjacht werkt bij zwijnen echter meestal niet. Ze merken de aansluitende jager snel op door hun scherpe gehoor en fijne neus en gaan er dan als een speer vandoor. Aanzitjacht werkt wel, vooral bij gebruik van lokvoer, bijvoorbeeld maïs. Maar de geschoten aantallen blijven te laag. Vooral na half september, als de eerste beukennootjes en eikels gevallen zijn. Dan is het lokvoer niet meer effectief. Daarom is gepleit voor het inzetten van drukjacht in de loop van de herfst. Voor het uitvoeren van drukjacht moet naast de ontheffing van de provincie de minister van LNV verklaren dat het leggen van lokvoer niet voldoende effectief is om het benodigde afschot te realiseren. Hierover heeft het Faunafonds de minister op 8 oktober positief geadviseerd.

Een nadeel van drukjacht is dat de zwijnen door het opdrijven mensen gaan associëren met gevaar. Ze worden schuw en gaan overdag in dekking. Bezoekers krijgen de zwijnen niet meer zo gemakkelijk te zien. Bij aanzitjacht nemen de zwijnen de jager helemaal niet waar. Dus worden ze dan niet schuw.

DE VELUWEROUTE

ruim baan voor mens en natuur

© Jeroen Helmer / ARK

Het nulstand beleid

Het overheidsbeleid is dat in Nederland alleen wilde zwijnen mogen leven op de Veluwe en in het Nationale Park Meinweg in Limburg. Daarbuiten zijn ze illegaal en moeten ze afgeschoten worden.

Zoogdiervereniging VZZ wil dat dit verandert. In meer gebieden moet ruimte komen voor wilde zwijnen. Ze horen bij onze natuur en meer mensen moeten van dit fascinerende dier kunnen genieten.

Buiten de officiële leefgebieden op de Veluwe en in het Nationale Park Meinweg zijn de laatste twintig jaar in een aantal gebieden kleine populaties wilde zwijnen ontstaan: de Peel, Mergelland, tussen Venlo en Echt, Rijk van Nijmegen. Geef deze populaties een kans! En sta toe dat zwijnen de voor hen voedselarme leefgebieden Veluwe en de Meinweg verlaten zonder dat ze daarvoor allemaal de doodstraf krijgen.

Toekomstbeeld wilde zwijn

Populaties wilde zwijnen worden toegestaan in grote delen van Nederland. Waar de provincies dat echt nodig vinden kunnen populaties beperkt

worden door afschot, bij voorkeur met aanzicht. Natuurlijk gedrag moet mogelijk zijn met een zo groot mogelijke zelfredzaamheid. Dus zo weinig mogelijk rasters. Bereiken van voedselrijke gebieden, zoals rivierdalen, moet mogelijk zijn. Voor grondgebruikers, die schade zouden kunnen lijden, dienen er betaalde contracten voor het gedogen van wilde zwijnen te komen. Voor dassen zijn er die er al en voor edelherten in bepaalde gebieden.

Laat bijvoorbeeld de zwijnen uit het Reichswald aan de Duitse grens en uit de bossen bij Nijmegen (samen tegenwoordig Ketelwald genoemd) toe in de zuidelijke Gelderse Poort (Ooijpolder, Millingerwaard) en laat die van de Veluwe toe in het dal van de IJssel en in de noordelijke Gelderse Poort (Rijnstrangen). Hiermee wordt een belangrijk onderdeel van de door natuurorganisaties voorgestelde Veluweroute gerealiseerd. En het past ook in het rijksbeleid voor een robuuste verbinding tussen de Veluwe en Duitsland, zoals aangekondigd in de Nota Ruimte.

Johan Thissen
Zoogdiervereniging VZZ